

STORTINGET

Innst. 250 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:84 S (2022–2023)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen om bedre og raskere integrering i hele landet

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen endre fremtidige kriterier som gjelder kommunens størrelse og la alle kommuner i Norge, uavhengig av antall innbyggere, få lov til å bosette flyktninger etter den kapasiteten de har, og det ønsket de uttrykker.
2. Stortinget ber regjeringen endre vektleggingen av kriterier som blir satt for bosetting av flyktninger, slik at arbeidsmarkedet og resultater fra introduksjonsprogrammet og integreringsarbeidet vektes i større grad enn antall innbyggere i kommunen.
3. Stortinget ber regjeringen arbeide for at bosetting i kommunene skjer raskere, slik at den enkelte flyktning tilbringer kortere tid på mottak.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 16. januar 2023 til Arbeids- og inkluderingsdepartementet ved statsråd Marte Mjøs Persen bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 31. januar 2023. Komiteen har imøtesett og mottatt skriftlige innspill i saken.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Haakon Skramstad, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til at i denne innstillingen behandles Dokument 8:84 S (2022–2023), som er fremmet av Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen. Komiteen viser videre til svarbrev fra statsråd Marte Mjøs Persen til komiteen datert 31. januar 2023 etter at komiteen ba om en vurdering av representantforslaget. Komiteen har anmodet om skriftlige høringsinnspill i saken, og komiteen har mottatt ett.

Komiteen støtter forslagsstillernes intensjon om en rask og god integrering i hele landet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, viser til at regjeringen har som mål at bosetting av flyktninger skal være styrt og spredt, rask og treffsikker. Kriteriet om styrt og spredt bosetting innebærer at flyktninger skal bosettes i alle landsdeler og i kommuner av ulik størrelse. Hvor mange og hvilke kommuner som vil bli anmodet om å bosette flyktninger, varierer med det samlede behovet for bosetting. Det samlede behovet er bl.a. basert på ankomster av asylsøkere og prognoser for innvilgede søknader.

Flertallet viser til at Russlands angrepskrig mot Ukraina og nye prognoser for bosettingsbehov i mars 2022 førte til at alle landets 356 kommuner bedt om å bosette til sammen 35 000 flyktninger. Mindre kommuner og distriktskommuner har bosatt klart flest relativt til befolkningsstørrelse.

Flertallet viser til at rask bosetting er viktig for at flyktninger skal komme i meningsfull aktivitet, i barnehage, skole og arbeid. Rask bosetting innebærer at nyankomne flyktninger skal bosettes så raskt som mulig etter innvilget oppholdstillatelse. I anmodningen skal det derfor ses hen til kommunenes kapasitet til rask bosetting og opp- og nedbygging av tjenester.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener en spredt og styrt bosettingspolitikk er avgjørende for å sikre god integrering. Disse medlemmer mener kommunenes resultater på integreringsområdet bør vektlegges mer i bosettingspolitikken. Disse medlemmer viser til endringer i bosettingskriteriene som ble gjennomført av regjeringen Solberg. Disse medlemmer ser med bekymring på at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering går bort fra tydelige krav i bosettingspolitikken. Disse medlemmer anser Rødts forslag som en ytterligere svekkelse av bosettingspolitikken som innebærer en mindre styrt bosetting. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn ikke støtte forslag 1 og 2.

Representantforslagets punkt 1

Angående representantforslagets punkt 1 viser komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, til departementets vurdering av forslaget, der det fremkommer at kriteriet om styrt og spredt bosetting innebærer at flyktninger skal bosettes i alle landsdeler og i kommuner av ulik størrelse. Bosettingen har de siste årene hatt stor spredning, både i geografi, befolkningsstørrelse og mellom byer og distrikter. Som en virkning av styrt og spredt bosetting bør bosatte flyktninger mindre sentralt enn befolkningen generelt. Hvor mange og hvilke kommuner som vil bli anmodet om å bosette flyktninger, varierer med det samlede behovet for bosetting. Det samlede behovet er bl.a. basert

på ankomster av asylsøkere og prognoser for innvilgede søknader. I mars 2022 ble alle landets 356 kommuner bedt om å bosette til sammen 35 000 flyktninger. Mindre kommuner og distriktskommuner har bosatt klart flest relativt til befolkningsstørrelse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet støtter ikke det første punktet i representantforslaget. Slik disse medlemmer ser det, vil denne delen av forslaget i realiteten fjerne statens mulighet til å regulere tilstrømmingen av nye innvandrere til allerede innvandrertette områder. Disse medlemmer vil advare mot de mulige konsekvensene av å vedta dette forslaget og viser herunder til den utviklingen man har sett i enkelte innvandrertette områder i nabolandet Sverige.

Representantforslagets punkt 2

Angående representantforslagets punkt 2 viser komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, til at hovedmålet for integreringspolitikken er at flere innvandrere skal komme i utdanning eller arbeid. Statsråden viser i sitt svarbrev til at kriteriene siden 2020 har slått fast at det skal legges størst vekt på kommunenes kvalifiseringsarbeid samt muligheten for å få arbeid og kapasitet til å gi videregående opplæring i regionen. Kriteriene blir fastsatt hvert år av departementet etter anbefaling fra Nasjonalt utvalg for mottak og bosetting.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter heller ikke representantforslagets andre punkt, på samme grunnlag som forslaget første punkt ikke støttes. Disse medlemmer peker på at det målet som søkes oppnådd, er det samme i forslaget andre punkt som i forslaget første punkt, og at forskjellen ligger i virkemiddelbruken. I forslaget første punkt søkes målet oppnådd via kommunenes selvbestemmelserett, og i forslaget andre punkt søkes målet oppnådd ved å endre kriteriene for den statlige reguleringen. Disse medlemmer vil igjen understreke at det negative erfaringsgrunnlaget fra flere europeiske land med områder hvor innvandrertetteheten blir for høy – herunder parallelle samfunnsstrukturer, sosiale utfordringer og sviktende integrering i samfunnet – tilsier at man opprettholder en reguleringsadgang.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener det er både viktig og riktig at Norge i bosettings- og integreringspolitikken i enda større grad også benytter seg av kommuner med lavt folketall ved bosetting av flyktninger. Derfor mener disse medlemmer at det gir lite mening å nekte

nettopp disse kommunene med gode forutsetninger å bosette flyktninger.

Siden Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina for litt over et år siden har Norge og Europa opplevd den verste flyktningkrisen etter andre verdenskrig. Disse medlemmer viser til at Norge på kort tid har tatt imot og bosatt et stort antall flyktninger fra det krigsherjede Ukraina. Dette har vært mulig nettopp fordi alle landets kommuner, store og små, har tatt imot og bosatt de som har kommet hit. Disse medlemmer mener at dette viser at det er både vilje og evne i de aller fleste kommuner til å bosette mennesker som kommer hit, og at det derfor bør legges bedre til rette for at dette skal være mulig også i fremtiden. Disse medlemmer viser til at mange kommuner med lavt innbyggertall har gode erfaringer med bosetting fra før, og for mange av disse kommunene som trues av fraflytting, vil bosetting av flyktninger også bidra til å snu den negative trenden. Kommuner med et lavt innbyggertall kan ha veldig gode forutsetninger for å integrere flyktninger, og de kan vise til gode resultater i integreringsarbeidet. Disse medlemmer viser til at disse kommunene ofte har sammensveide lokalmiljøer som gir gode utgangspunkt for integrering og ofte har behov for innbyggere som benytter seg av de kommunale tjenestene, samt mennesker i arbeidsfør alder som deltar i arbeidslivet. Det fremstår derfor for disse medlemmer som kontraproduktivt at kommunens størrelse skal vektlegges i så stor grad som det ofte gjøres i normalår.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre kriterier for bosetting som gjelder kommunens størrelse, og la alle kommuner i Norge, uavhengig av antall innbyggere, få lov til å bosette flyktninger etter den kapasiteten de har, og det ønsket de uttrykker.»

«Stortinget ber regjeringen endre vektleggingen av kriterier som blir satt for bosetting av flyktninger, slik at arbeidsmarkedet og resultater fra introduksjonsprogrammet og integreringsarbeidet vektles i større grad enn antall innbyggere i kommunen.»

Representantforslagets punkt 3

Angående representantforslagets punkt 3 viser komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, til at det for alle bosatte flyktninger i 2022 var en samlet gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold til bosetting på 2,3 måneder. Til sammenlikning var ventetiden på 8,4 måneder i 2015 og 3,3 måneder i 2019.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, mener at det med tanke på den høye tilstrømmingen av asylsøkere er imponerende at den gjennomsnittlige ventetiden er redusert også det siste året. Dette skyldes en stor innsats fra regjeringen og kommuner over hele landet. Dette flertallet legger til grunn at det gode arbeidet, og det gode samarbeidet mellom regjeringen og kommunene, fortsetter framover.

Komiteen mener rask bosetting er et viktig steg på veien mot selvforsørgelse. Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at bosetting i kommunene skjer raskt, slik at den enkelte flyktning tilbringer kortere tid på mottak.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til den store ankomsten av ukrainske flyktninger. Det er et eget spor for bosetting av ukrainere på bakgrunn av at ukrainere har fått kollektiv beskyttelse. I denne situasjonen er det svært mange barn som ikke har muligheten til å gå i barnehage, da det ikke er en plikt til å tilby barnehageplass etter dagens lovverk. Disse medlemmer mener det vil være gunstig for barn på asylmottak å få barnehageplass. Barna vil med det få tilgang på lek og læring sammen med andre barn, og det vil bidra positivt til både språkutvikling og til å bli kjent med Norge.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak som sikrer alle barn som bor på asylmottak, mulighet til barnehageplass.»

Disse medlemmer vil videre vise til det skriftlige innspillet fra Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), der mulighetene for direktebosetting i kommune fra Nasjonalt ankomstsenter kommenteres. NOAS viser til at en asylsøker kan bli flyttet mellom flere ordinære mottak før endelig svar på asylsøknaden foreligger, og at behandlingstiden for asylsaker kan variere. Erfaringen fra behandlingen av ukrainske flyktninger viser at prosessen fra registrering til bosetting kan gå raskt, og at denne erfaringen bør brukes overfor andre grupper også. Disse medlemmer er enige i dette, og en ordning med direktebosetting vil gjøre at flyktninger kommer raskt i en stabil og normalisert situasjon i en kommune, der de kan etablere seg i skole, arbeidsliv og lokalsamfunn.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning for direktebosetting i kommunene fra Nasjonalt ankomstsenter i Råde.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen endre kriterier for bosetting som gjelder kommunens størrelse, og la alle kommuner i Norge, uavhengig av antall innbyggere, få lov til å bosette flyktninger etter den kapasiteten de har, og det ønsket de uttrykker.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen endre vektleggingen av kriterier som blir satt for bosetting av flyktninger, slik at arbeidsmarkedet og resultater fra introduksjonsprogrammet og integreringsarbeidet vektet i større grad enn antall innbyggere i kommunen.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak som sikrer alle barn som bor på asylmottak, mulighet til barnehageplass.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning for direktebosetting i kommunene fra Nasjonalt ankomstsenter i Råde.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen arbeide for at bosetting i kommunene skjer raskt, slik at den enkelte flyktning tilbringer kortere tid på mottak.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 23. mars 2023

Lene Vågslid

leder

Heidi Greni

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2023/164

Vår ref
23/241-

Dato
31. januar 2023

Svar til Stortinget vedrørende representantforslag 8:84 S (2022–2023) om bedre og raskere integrering i hele landet.

Jeg viser til brev fra Stortingets kommunal- og forvaltningskomité av 16. januar 2023 der det bes om min vurdering av representantforslag 8:84 s (2022-2023) fra representantene Tobias Drevland Lund og Marie Sneve Martinussen om bedre og raskere integrering i hele landet.

Representantene har fremmet følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen endre fremtidige kriterier som gjelder kommunens størrelse og la alle kommuner i Norge, uavhengig av antall innbyggere, få lov til å bosette flyktninger etter den kapasiteten de har, og det ønsket de uttrykker.
2. Stortinget ber regjeringen endre vektleggingen av kriterier som blir satt for bosetting av flyktninger, slik at arbeidsmarkedet og resultater fra introduksjonsprogrammet og integreringsarbeidet vektas i større grad enn antall innbyggere i kommunen.
3. Stortinget ber regjeringen arbeide for at bosetting i kommunene skjer raskere, slik at den enkelte flyktning tilbringer kortere tid på mottak.

1. Endre fremtidige kriterier slik at alle kommuner som ønsker, kan bosette flyktninger
Jeg er enig i at også små kommuner kan ha gode forutsetninger for å integrere flyktninger. Størrelsen på kommunen skal ikke være avgjørende for om kommunen skal bli bedt om å bosette flyktninger. Kriteriene har de siste årene reflektert regjeringens mål om at bosetting av flyktninger skal være styrt og spredt, rask og treffsikker.

Hvor mange og hvilke kommuner som vil bli anmodet om å bosette, varierer med det samlede behovet for bosetting. Det samlede behovet er bl.a. basert på ankomster av asylsøkere og prognoser for innvilgede søknader. For eksempel ble alle kommuner anmodet om å bosette flyktninger på 1990-tallet (Bosnia og Herzegovina) samt i 2015 og 2016 (Syria). I 2016 ble rundt 15 000 flyktninger bosatt. I perioden 2018-2021 var det færre flyktninger å

bosette, og bosettingsbehovet lå på ca. 5 000 flyktninger per år. Derfor ble også færre kommuner anmodet i den perioden. I november 2021 ble 212 kommuner bedt om å bosette 5 500 flyktninger i løpet av 2022. Blant de 212 kommunene var det 43 kommuner, tilsvarende 20 pst., med færre enn 5 000 innbyggere.

Etter Russlands angrepskrig mot Ukraina og nye prognoser for bosettingsbehov i mars 2022, ble alle landets 356 kommuner bedt om å bosette til sammen 35 000 flyktninger. Mindre kommuner og distriktskommuner har bosatt klart flest relativt til befolkningsstørrelse. 30 distriktskommuner har bosatt tilsvarende mer enn to prosent av befolkningen. De mest sentrale kommunene har bosatt om lag 0,3–0,4 pst. Fordelingen mellom fylkene viser at det er bosatt flest totalt i Viken og Vestland, mens det er bosatt flest relativt til befolkningen i Nordland, Troms og Finnmark og Møre og Romsdal. Oslo ligger lavest, både samlet og som andel av befolkningen.

Kriteriet om *styrt og spredt bosetting* innebærer at flyktninger skal bosettes i alle landsdeler og i kommuner av ulik størrelse. Bosettingen har de siste årene hatt stor spredning, både i geografi, befolkningsstørrelse og mellom byer og distrikter. Som en virkning av styrt og spredt bosetting, bor bosatte flyktninger mindre sentralt enn befolkningen generelt. Jeg mener at dagens praksis legger godt til rette for å bosette flyktninger i kommuner av ulik størrelse og samtidig gir fleksibilitet til å kunne møte raske og betydelige svingninger i bosettingsbehovet.

2. Vekt på arbeidsmarkedet og resultater fra introduksjonsprogram og integrering

Hovedmålet for integreringspolitikken er at flere innvandrere skal i utdanning eller arbeid. Vi vet at arbeidsmarkedet har mye å si for om bosatte flyktninger kommer raskt i arbeid.

Treffsikker bosetting innebærer at nyankomne flyktninger skal bosettes i kommuner med relevant tilbud om kvalifisering, utdanning og arbeid. Kriteriene har siden 2020 slått fast at det skal legges størst vekt på kommunenes kvalifiseringsarbeid, samt muligheten for å få arbeid og kapasitet til å gi videregående opplæring i regionen (skal vektas minimum 60 prosent). Etersom andelen barn og unge som skal bosettes har økt de siste årene, skal det også tas hensyn til kommunens tjenestetilbud og kompetanse til å sikre godt integreringsarbeid, også rettet mot barn og unge. Vi vet også at *rask bosetting* er viktig for at flyktninger skal komme i meningsfull aktivitet, i barnehage, skole og arbeid. *Rask bosetting* innebærer at nyankomne flyktninger skal bosettes så raskt som mulig etter innvilget oppholdstillatelse. I anmodningen skal det derfor ses hen til kommunenes kapasitet til rask bosetting og opp- og nedbygging av tjenester.

Anmodningskriteriene blir fastsatt hvert år av departementet etter anbefaling fra Nasjonalt utvalg. Nasjonalt utvalg består av representanter fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Utlendingsdirektoratet, KS, Husbanken, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Statsforvalteren samt kommuner og fylkeskommuner. Kriteriene reflekterer prognosen for bosettingsbehov, hvem de som skal bosettes er og målene for integreringspolitikken. De årene der det kommer flere enslige voksne, kan for eksempel kriteriene være noe annerledes enn i år der det kommer mange familier med barn, enslige mindreårige eller eldre. Kriteriene for 2023 fremhever at det som følge av de store bosettingsbehovet skal legges størst vekt på kommunenes kapasitet og tjenestetilbudet i regionen.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) beslutter endelig fordeling av det totale bosettingsbehovet på fylker og kommuner i dialog med KS, Bufetat og fylkeskommuner. Fylkeskommunen skal anbefale hvor mange flyktninger som bør bosettes i den enkelte kommune i fylket, jf. integreringsloven § 4. Fylkeskommunen skal i sin anbefaling også legge vekt på regionale planer for kvalifisering av innvandrere, samt fylkeskommunens kjennskap til regionen og den enkelte kommune.

3. Arbeide for at bosettingen skal skje raskere

Rask bosetting er et av regjeringens hovedmål for bosettingspolitikken, og er som nevnt også reflektert i anmodningskriteriene. Rask bosetting er avhengig av kommunenes evne og vilje til å bosette flyktninger. Kommunene står fritt til å avslå eller å fatte vedtak om å bosette et høyere eller lavere antall enn IMDi har bedt om. Før en flyktning kan få tilbud om bosetting i en kommune, må hen være registrert hos politiet, ha fått innvilget oppholdstillatelse fra UDI, og IMDi må ha mottatt bosettingsforberedende informasjon. For de med midlertidig kollektiv beskyttelse er registrering, vurdering av oppholdstillatelse og kartlegging før bosetting, forenklet. Dette har bidratt til raskere bosetting. Bosetting er en frivillig oppgave for kommunene. IMDi er avhengig av at kommunene aksepterer og avtaler bosettingen av hver enkelt flyktning. Kommunene gjør en formidabel innsats. Uten den store innsatsen som legges ned i kommunene, ville situasjonen vært langt mer krevende

For alle bosatte flyktninger i 2022, var samlet gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold til bosetting på 2,3 måneder. Til sammenlikning var ventetiden på 8,4 måneder i 2015 og 3,3 måneder i 2019. Et nytt år med rekordhøyt antall bosettinger vil skape utfordringer. De som bosettes skal ha bolig, de skal gå på skole og i barnehage, de skal ha språkopplæring og de skal ha bistand fra kommunen og helsetjenestene. Det er nå flere kommuner som opplever utfordringer med kapasiteten. Samtidig er bosettingsviljen i kommunene stor, og mange kommuner har fattet eller signalisert at de vil fatte vedtak om bosetting i tråd med anmodningen fra IMDi.

Fremover må vi også være forberedt på at prognoser for bosettingsbehov kan endre seg, og at flyktningene som kommer kan ha andre behov enn de som er kommet til nå. De midlertidige reglene som Stortinget vedtok i sommer, gir mulighet til å tilpasse tiltak til personer som er innvilget midlertidig kollektiv beskyttelse når det er nødvendig. Regelverket gir handlingsrom til at kommunene kan tilpasse tilbudet til de samlede behovene. Regjeringen har planer for ulike scenarier. Om situasjonen endrer seg, vil vi komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å håndtere situasjonen og bidra til raskere bosetting.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen

